

Öğretmen Adaylarının Öğretmen Öz-Yeterlik Algılarının İncelenmesi¹

Investigation of Prospective Teachers' Perceived Teacher Self-Efficacies

Hasan Güner Berkant²

Özet

Öğretmen adaylarının meslekte başarılı olabilmelerini etkileyen özelliklerden birisi öz-yeterlik algısıdır. Bu çalışmanın genel amacı, öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarını çeşitli değişkenlere göre incelemektir. Çalışmanın evrenini Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nde pedagojik formasyon eğitim programında öğrenim görmüş olan 200 öğrenci oluştururken, bu evrenden kolay ulaşılabilir örneklem ile belirlenmiş 153 öğrenci çalışmanın örnekleminde yer almaktadır. Çalışmada Tschannen-Moran ve Woolfolk Hoy (2001) tarafından geliştirilen ve Çapa, Çakıroğlu ve Sarıkaya (2005) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılan Öğretmen Öz-yeterlik Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, sosyal bilimler disiplininde eğitim almış olan öğretmen adaylarının öğrenci katılımı, öğretim stratejileri ve öz-yeterliklerin toplamında öğretmen öz-yeterlik algıları fen bilimleri disiplininde eğitim almış olan adaylardan daha yüksektir. Ancak öğretmen adaylarının branşı, sınıf yönetimine yönelik öz-yeterlik algılarını etkilememektedir. Bunun yanı sıra, öğretmen adaylarının cinsiyetleri, medeni durumları, yaşları, özel ya da devlet kurumunda çalışmaları, mesleki deneyimleri, aylık gelir düzeyleri, öğretmenlikle ilgili seminer alma durumları, branşlarıyla ilgili yayın okuma sıklıkları ve KPSS'ye girme sayıları öğretmen öz-yeterlik algılarını etkilememektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen öz-yeterlik algısı, öğretmen adayları, pedagojik formasyon eğitimi.

Abstract

One of the factors affecting teachers' professions is perceived teacher self-efficacy. The main purpose of this research is to investigate prospective teachers' perceived teachers self-efficacies in terms of various variables. The population of the research consisted of 200 students who had attended to pedagogical formation education programme in Kahramanmaraş Sütçü İmam University, while the sample which had been determined by using convenience sampling model from this population consisted of 153 students. Teacher Self-Efficacy Scale which was developed by Tschannen-Moran and Woolfolk Hoy (2001) and adopted into Turkish by Çapa, Çakıroğlu and Sarıkaya (2005) was used as data collection tool. The results show that, the prospective teachers who had been educated in one of social sciences disciplines have significantly higher perceived teacher self-efficacies about student engagement, instructional strategies, and total of self-efficacies than those of the prospective teachers' who had been educated in one of life sciences, except from self-efficacies about classroom management. On the other hand, some variables such as gender, marital status, age, job status in state or private sector, work experience, monthly income, taking seminar about education or not, frequencies of reading the publishing about their branches, and number of entrance to KPSS are not significantly effective on prospective teachers' perceived teacher self-efficacies.

Key words: Perceived teacher self-efficacy, prospective teachers, pedagogical formation education.

¹ Bu çalışma, 2. Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Eğitim Bilimleri, hgberkant@gmail.com

GİRİŞ

Öğretmenlik, en genel tanımı ile formal eğitim sürecinde okul ve benzeri kurumlara devam eden öğrencilerin açık ve örtük programlar dahilinde çeşitli eğitim etkinlikleri yoluyla öğrenmelerinin yönlendirilmesini sağlayan bir meslektir. Öğretmenliğin bir meslek olarak kabul edilmesi, mesleğin tanımındaki temel özellikleri taşımasından dolayıdır. Bunlar arasında, öğretmenlerin sosyal yaşamda önemli görevlerinin bulunması, mesleki uzmanlık bilgilerini gerektirmesi, bazı etik kurallarının ve davranış özelliklerinin bulunmasıdır (Akyüz, 2012). Öğretmen adaylarının yetiştirilmesi sırasında bu etkinliklerin nasıl planlanacağına, hangi öğretim yöntem ve tekniklerini kullanacaklarına, sınıf yönetimini nasıl sağlayacaklarına, ölçme ve değerlendirme işlemlerini nasıl gerçekleştireceklerine ve diğer birçok mesleki beceriyi nasıl kazanacakları, adaylara uygulanan eğitim programları ile gerçekleştirilir.

Birçok mesleğin aksine, öğretmenlik mesleğinde öğretmenlerin sahip oldukları bilişsel, duyuşsal ve psikomotor özellikler öğrencilerin hangi bilgi, beceri, değer ve tutumları hangi nitelikte ve miktarda kazanacaklarını etkilemektedir. Öğretmenlik mesleğindeki performansı etkileyen faktörlerden biri, öğretmenlerin kendilerini bu mesleği yürütmede ne derece yeterli olarak algıladıklarıdır. Bu durum, öğretmenlik öz-yeterlik algısı olarak ifade edilebilir. Öz-yeterlik aslında, bireyin diğer birçok akademik ve sosyal alanda kendisini ne ölçüde yetkin olarak gördüğü ile ilgilidir. Diğer bir deyişle öz-yeterlik, bireyin sahip olduğu becerilerden ziyade, sahip olduğu becerileri kullanarak ne derece başarılı olabileceğine yönelik algısıyla ilişkilidir (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2014). Bandura (1982) öz-yeterlik algısının yükselmesinin yüksek iş performansını sağlarken duygusal uyarılmayı azalttığını belirtmektedir. Bandura'ya (1977) göre kişisel etkililik beklentisi bireyin bir sorunla karşılaştığında başatma davranışı sergileyip sergilemeyeceğini, bunun ne düzeyde olacağını ve ne kadar sürdürülebileceğini belirlemektedir. Kişisel etkililik beklentisi dört faktörden etkilenmektedir: Performans başarısı, dolaylı tecrübe, sözel ikna ve fizyolojik durumlar. Ayrıca bireyin öz-yeterlik algısı, bilişsel, güdüsel, duyuşsal ve seçme süreçleri gibi dört önemli süreçle etkililiğini gerçekleştirir (Bandura, 1993).

Öz-yeterlik, bireyin kendi yeterliliğine yönelik bir tür algıdır. Algılar, kendimize ve çevremize ait olan durumları karmaşık bir süreç sonunda anlamamıza yardımcı olur. Dolayısıyla algı, basit bir şekilde duyuşsal girdilerin kaydedilmesi süreci değildir. Algılar, belirsiz, yetersiz ya da fazla olan bilginin inançlarımız, amaçlarımız, gereksinimlerimiz ve hazırbulunuşluğumuz sayesinde netleşmesini sağlar. Ancak algılar yanılabilir. Yetersiz veya çok fazla uyarının bulunması algıya ilişkin problemlerin nedenidir (Smith ve Kosslyn, 2014). Dolayısıyla bir algı olarak öz-yeterlik inançlarımız yanlış ya da doğru olabilir. Bireyi zor durumda bırakacak olan koşul, öz-yeterlik algısının yanlışlığı içermesidir. Dolayısıyla bireyin bir konuda kendisini olduğundan daha yeterli algılaması, bu konuyla gerçek bir yüzleşme sırasındaki başarısızlıktan dolayı hayal kırıklığına yol açabilir. Aksine, bireyin bir konuda kendisini olduğundan daha az yeterli olarak algılaması da, bireyi bu konuyu başarmasını sağlayacak girişim ve çabadan uzak tutabilir. Bu bağlamda bireyin bir durumun üstesinden gelmesini sağlayabilecek en ideal öz-yeterlik algı düzeyi,

Berkant, G., H. (2017). Öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarının incelenmesi. *Journal of Educational Reflections*, 1(2), 1-17.

bireyin o konuda gereksinim duyduğu özelliğe gerçekte ne kadar sahip olduğu kadardır. Eğer birey, algıları ile gerçeklik arasında bir uyum sağlayabilirse, gereksinim duyduğu performansı ideal düzeye getirme yönünde öz-düzenlemeler gerçekleştirebilir.

Öğretmen adaylarının eğitiminde, mesleğe başladıklarında gereksinim duyacakları alan bilgisi, genel kültür, genel yetenek, mesleki beceriler ve bazı kişisel özellikler kadar, mesleki performanslarının ne düzeyde olduğuna yönelik gerçekçi algılara nasıl sahip olabilecekleri de dikkate alınmalıdır. Aksi durumda bir aday, performans açısından kendini olduğundan daha yetkin görebildiği gibi, mevcut performansından daha iyisini yapabilecek iken yetersiz olarak algılayabilir. Her iki durum da o adayın kendi öğretmenlik performansını yanlış yönlendirmesine neden olabilir. Çünkü öğretmenlerin kendi etkililik düzeylerini algılama dereceleri, öğrenme ortamlarını düzenlemelerini ve öğrencilerinin akademik başarı düzeylerini etkilemektedir (Bandura, 1993). Ocak, Ocak ve Kutlu Kalender'e (2017) göre, öğretmenlerin öz-yeterlik algıları ile öğretme-öğrenme anlayışlarının yapılandırmacı ya da öğretmen merkezli olması arasında bir ilişki bulunmaktadır. Bu bakımdan öz-yeterlik algısının öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının mesleki beceri ve performanslarıyla ilişkili olduğu düşünülebilir.

Öğretmen öz-yeterlik algısıyla ilgili alanyazında rastlanan çalışmalardan bazıları şunlardır: Ekici (2006), meslek lisesi öğretmenlerinin öğretmen öz-yeterlik inançlarını araştırmıştır. Ayrıca Ekici (2008), sınıf yönetimi dersinin öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarına etkisini de incelemiştir. Çoban ve Sanalan (2002), fen bilgisi öğretimi dersinde özgün deney tasarım sürecinin öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarına etkisini araştırmışlardır. Üstüner, Demirtaş, Cömert ve Özer (2009), ortaöğretim öğretmenlerinin öz-yeterlik algılarını araştırmışlardır. Skaalvik ve Skaalvik (2017), öğretmenlerin stresleri ve öz-yeterlik algıları arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Rosado (2015), öğretmen öz-yeterlik algısı ile psikolojik esneklik, öğretmen-öğrenci etkileşimi ve tükenmişlik sendromu arasındaki ilişkileri konu edinen bir yüksek lisans tez çalışması gerçekleştirmiştir. Baleghizadeh ve Shakouri (2017) öğretmen öz-yeterlik algısı ile öğretim stilleri arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Telef (2011) öğretmenlerin öz-yeterlik algıları ile iş doyumunu, yaşam doyumunu ve tükenmişlikleri arasındaki ilişkileri çalışmasında konu edinmiştir. Gençtürk ve Memiş (2010), ilköğretim öğretmenlerinin öğretmen öz-yeterlik ve iş doyumlarını çeşitli demografik özelliklere göre incelemişlerdir. Klassen ve Chiu (2010) öğretmenlerin öz-yeterlik algıları üzerinde cinsiyetin, kıdem ve iş stresinin etkisini incelemişlerdir. Çapri ve Çelikkaleli (2008), öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin öz-yeterlik inançlarının öğretmenliğe ilişkin tutum ve çeşitli değişkenlerle olan ilişkisini incelemiştir. Yaman, Koray ve Altunçekiç (2004) ve fen bilgisi öğretmen adaylarının, Ölmez ve Özbaş (2017) ise fen öğretmenlerinin öğretmen öz-yeterlik inanç düzeylerini araştırmışlardır. Altunçekiç, Yaman ve Koray (2005) öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algıları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Berkant ve Ekici (2007), sınıf öğretmeni adaylarının fen öğretiminde öz-yeterlik inançları ile zekâ türleri arasındaki ilişkiyi konu edinmişlerdir. Akgün (2013), öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algıları ile web pedagojik içerik bilgileri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Özerkan (2007) öğretmenlerin öz-yeterlik algıları ile öğrencilerin

Berkant, G., H. (2017). Öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarının incelenmesi. *Journal of Educational Reflections*, 1(2), 1-17.

sosyal bilgiler benlik kavramları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Baykara (2011), öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algıları ile bilişötesi stratejileri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Saracaloğlu, Yenice ve Özden (2013), fen bilgisi, sosyal bilgiler ve sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarının ve akademik kontrol odaklarını incelemiştir. Gömleksiz ve Serhatlıoğlu (2013) okul öncesi öğretmenlerinin öğretmen öz-yeterlik algılarını araştırmışlardır. Ünlü, Kaşkaya ve Kızılkaya (2017), sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz-yeterlik inançlarını incelemiştir. Ocak ve diğerleri (2017), öğretmenlerin öz-yeterlik inançları ile öğretme-öğrenme anlayışları arasındaki ilişkileri incelemiştir. Akar ve Üstüner (2017), öğretmen adaylarının öz-yeterlik algılarının duygusal zekâ ve sosyal girişimcilik özellikleri arasındaki aracılık rolünü araştırmışlardır. Bakaç ve Özen (2017) pedagojik formasyon öğrencilerinin öğretmen öz-yeterlik inançları ile tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir.

İlgili çalışmalardan görüldüğü gibi, birçok araştırmada öğretmen öz-yeterlik inancının çeşitli değişkenlerle olan ilişkisi incelenmiştir. Bu çalışmada örneklemin, öğretmenlik alanı dışından bir mezuniyeti olup pedagojik formasyon eğitimi alan öğrencilerden oluşmasının, öğretmenlik disiplini dışından olan bireylerin öğretmen öz-yeterlik algılarının belirlenmesinin alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışmada kullanılan bazı bağımsız değişkenlere (medeni durum, mesleki deneyim, çalıştıkları kurum türü, öğretmenlikle ilgili kurs ya da seminere katılma durumu, branşları ile ilgili okudukları aylık kitap sayısı, KPSS'ye girme sayısı) alanyazındaki çalışmalarda yeterince yer verilmediği görüldüğünden, bu değişkenlerle ilgili sonuçların önemli olduğu düşünülebilir. Bu bağlamda çalışmanın problem cümlesi “Öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarının çeşitli değişkenlerle olan ilişkisi nedir?” şeklinde ifade edilebilir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Cinsiyetlerine,
2. Medeni durumlarına,
3. Yaşlarına,
4. Branşlarına,
5. Çalıştıkları kurumun türüne,
6. Mesleki deneyimlerine,
7. Aylık gelir düzeylerine,
8. Öğretmenlikle ilgili kurs ya da seminere katılma durumlarına,
9. Branşları ile ilgili okudukları aylık kitap sayısına,
10. KPSS'ye girme sayılarına göre göre anlamlı fark var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Berkant, G., H. (2017). Öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarının incelenmesi. *Journal of Educational Reflections*, 1(2), 1-17.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik öz-yeterlik algılarının incelendiği bu çalışma, ilişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. İlişkisel tarama modelleri, çalışmada yer alan bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkilerini incelemeye yönelik araştırma desenleridir (Karasar, 2016).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi pedagojik formasyon programında öğrenim gören 200 öğrenci oluşturmaktadır. Bu çalışma, araştırmacının görev yaptığı kurumda öğrenim gören öğrenciler üzerinde gerçekleştirildiğinden dolayı, kolay ulaşılabılır örneklem ile belirlenmiş olan 153 öğrenci ise araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Örneklemini oluşturan öğrencilere ait betimsel istatistikler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Örneklemin demografik özelliklerine ait betimsel istatistikler

Değişken		f	%
Cinsiyet	Kadın	92	60.1
	Erkek	61	39.9
Yaş	22-23	34	27
	24-25	45	35.7
	26 ve üstü	47	37.3
Branş	Fizik-Kimya-Biyoloji-Hemşirelik	37	29.8
	İngilizce-Türk Dili-Felsefe-Tarih-Coğrafya-İlahiyat	87	70.2
Deneyim	Deneyimsiz	54	36
	0-1 yıl	45	30
	2 yıl ve üzeri	51	34
Çalıştıkları kurum türü	Özel Sektör	63	61.8
	Devlet sektörü	39	38.2
Öğretmenlikle ilgili kursa/seminere katılma	Hiç katılmadı	64	42.1
	1 defa katıldı	45	29.6
	2 ve daha fazla	43	28.3
Branşlarıyla ilgili okunan aylık kitap	Düzenli değil	56	36.6
	Ayda 1 kitap	52	34
	Ayda 2 ve üzeri kitap	45	29.4
Aylık gelir düzeyi	Düzenli değil	78	51
	En az asgari ücret	75	49

Tablo 1’de belirtildiği gibi, öğretmen adaylarının çoğunluğunun kadın, 26 ve üstü yaşta olduğu, branşlarının sosyal bilimler içinde yer aldığı, öğretmenlikte deneyimsiz oldukları, özel sektörde görev aldıkları, öğretmenlikle ilgili kurs ya da seminer almadıkları, aylık kitap okumalarının ve aylık gelirlerinin düzensiz olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak, Çapa, Çakıroğlu ve Sarıkaya (2005) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan Öğretmen Öz-Yeterlik Ölçeği (Tschannen-Moran ve Woolfolk Hoy, 2001) kullanılmıştır. Ölçek 24 maddeden ve üç alt ölçekten (öğrenci bağlılığı öz-yeterliği, öğretim stratejileri öz-yeterliği, sınıf yönetimi öz-yeterliği) oluşmaktadır. Maddeler, dördü iki dereceli biri tek dereceli

Berkant, G., H. (2017). Öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarının incelenmesi. *Journal of Educational Reflections*, 1(2), 1-17.

toplamda dokuz dereceli beş seçenekten (yetersiz, çok az yeterli, biraz yeterli, oldukça yeterli, çok yeterli) oluşmaktadır. Çapa, Çakıroğlu ve Sarıkaya ölçeğin geneli için Cronbach alpha güvenilirlik katsayısını .93 olarak hesaplamışlardır. Bu çalışmada elde edilen verilerle güvenilirlik katsayısı .89 olarak hesaplanmıştır. Bu nedenle ölçeğin güvenilir olduğu belirlenmiştir. Araştırmada ayrıca, öğretmen adaylarına ait kişisel bilgilerin belirlenmesi amacıyla bir kişisel bilgiler formu da uygulanmıştır.

Veri Analizi

Araştırmanın verileri, Öğretmen Öz-Yeterlik Ölçeği'nin örnekleme oluşturan öğretmen adaylarına eğitim gördükleri sınıflarda uygulanması ile elde edilmiştir. Toplanan verilerin analizinde, bağımsız gruplar t-testi, tek yönlü ANOVA, Mann Whitney U-testi uygulanmıştır (Büyüköztürk, 2010). Ayrıca bu testlerden elde edilen anlamlı farklılıkların etki büyüklükleri hesaplanmıştır. Etki büyüklüğü, bağımsız değişkenin ya da faktörün bağımlı değişkendeki toplam varyansın ne kadarını açıkladığını gösterir ve 0 ila 1.00 arasında değişir. .01, .06 ve .14 düzeyindeki eta kare değerleri, aynı sırayla “küçük”, “orta” ve “geniş” etki büyüklüğü olarak yorumlanır (Büyüköztürk, Çokluk ve Köklü, 2010).

BULGULAR

Öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarının cinsiyete göre t-testi bulguları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen adaylarının cinsiyete göre öğretmen öz-yeterlik algısı bulguları

Öz-yeterlik boyutu	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	T	P
Öğrenci katılımı	Kadın	92	54.4	7.95	151	.76	.44
	Erkek	61	53.4	8.58			
Öğretim stratejileri	Kadın	92	54.8	9.00	151	-.51	.60
	Erkek	61	55.5	8.34			
Sınıf yönetimi	Kadın	92	55.9	8.40	151	.54	.58
	Erkek	61	55.2	7.65			
Öz-yeterliklerin tamamı	Kadın	92	165.2	23.87	151	.26	.79
	Erkek	61	164.2	23.08			

Tablo 2’de görüldüğü gibi, öğretmen adaylarının öğrenci katılımına [$t(151)=.76$], öğretim stratejilerine [$t(151)=-.51$], sınıf yönetimine [$t(151)=.58$] ve öğretmen öz-yeterliklerinin tamamına [$t(151)=.79$] yönelik öz-yeterlik algıları arasında cinsiyetlerine göre anlamlı fark bulunmamaktadır ($p>.05$).

Berkant, G., H. (2017). Öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarının incelenmesi. *Journal of Educational Reflections*, 1(2), 1-17.

Öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarının medeni durumlarına göre t-testi bulguları Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen adaylarının medeni duruma göre öğretmen öz-yeterlik algısı bulguları

Öz-yeterlik boyutu	Medeni durum	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
Öğrenci katılımı	Evli	37	55.0	7.17	148	.70	.48
	Bekar	113	53.9	8.36			
Öğretim stratejileri	Evli	37	56.2	7.79	148	.73	.46
	Bekar	113	55.0	8.77			
Sınıf yönetimi	Evli	37	56.2	7.45	148	.31	.75
	Bekar	113	55.0	7.96			
Öz-yeterliklerin tamamı	Evli	37	167.6	21.0	148	.63	.52
	Bekar	113	164.9	23.4			

Tablo 3’de görüldüğü gibi, öğretmen adaylarının öğrenci katılımına [t(148)=.70], öğretim stratejilerine [t(148)=.73], sınıf yönetimine [t(148)=.31] ve öğretmen öz-yeterliklerinin tamamına [t(148)=.63] yönelik öz-yeterlik algıları arasında cinsiyetlerine göre anlamlı fark bulunmamaktadır (p>.05).

Öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarının yaşlarına göre ANOVA bulguları Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4’de görüldüğü gibi, öğretmen adaylarının öğrenci katılımına [F(2, 123)=1.90], öğretim stratejilerine [F(2, 123)= .10], sınıf yönetimine [F(2, 123)= .87] ve öğretmen öz-yeterliklerinin tamamına [F(2, 123)= .83] yönelik öz-yeterlik algıları arasında yaşlarına göre anlamlı fark bulunmamaktadır (p>.05).

Tablo 4. Öğretmen adaylarının yaşlarına göre öğretmen öz-yeterlik algısı bulguları

Öz-yeterlik Boyutu	Yaş	N	\bar{X}	S	Varyansın Kaynağı	Kareler Top.	Sd	Kareler Ort.	F	P
Öğrenci katılımı	22-23	34	52.7	7.05	Gruplararası	204.0	2	102.0	1.90	.15
	24-25	45	54.8	7.12	Grupiçi	6587.7	123	53.5		
	26 ve üstü	47	55.9	7.67	Toplam	6791.7	125			
Öğretim stratejileri	22-23	34	55.0	7.97	Gruplararası	15.0	2	7.54	.10	.90
	24-25	45	56.2	6.66	Grupiçi	8784.0	123	71.4		
	26 ve üstü	47	57.3	8.49	Toplam	8799.0	125			
Sınıf yönetimi	22-23	34	55.0	7.32	Gruplararası	100.1	2	50.0	.87	.42
	24-25	45	56.2	6.66	Grupiçi	7041.6	123	57.2		
	26 ve üstü	47	57.3	8.49	Toplam	7141.7	125			
Öz-yeterliklerin tamamı	22-23	34	162.9	21.0	Gruplararası	789.1	2	394.5	.83	.43
	24-25	45	166.8	19.7	Grupiçi	58204.3	123	473.2		
	26 ve üstü	47	169.2	23.9	Toplam	58993.5	125			

Öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarının branşlarına göre t-testi bulguları Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmen adaylarının branşlarına göre öğretmen öz-yeterlik algısı bulguları

Öz-yeterlik boyutu	Branş	N	\bar{X}	S	sd	T	p	μ^2
Öğretim stratejileri	Fizik-Biyoloji-Kimya-Matematik-Hemşirelik	37	52.5	9.04	122	-2.12	.03*	0.04
	İngilizce-Felsefe-Tarih-Coğrafya-Türk Dili-İlahiyat	87	56.1	8.30				
Sınıf yönetimi	Fizik-Biyoloji-Kimya-Matematik-Hemşirelik	37	54.4	8.12	122	-1.23	.22	-
	İngilizce-Felsefe-Tarih-Coğrafya-Türk Dili-İlahiyat	87	56.3	8.17				
Öz-yeterliklerin tamamı	Fizik-Biyoloji-Kimya-Matematik-Hemşirelik	37	158.2	24.6	122	-2.07	.04*	0.03
	İngilizce-Felsefe-Tarih-Coğrafya-Türk Dili-İlahiyat	87	167.6	22.2				

*p< .05

Tablo 5’de görüldüğü gibi, branşları İngilizce-Felsefe-Tarih-Coğrafya-Türk Dili-İlahiyat olan öğretmen adaylarının öğretim stratejilerine yönelik öz-yeterlik algıları (\bar{X} = 56.1), branşları Fizik-Biyoloji-Kimya-Matematik-Hemşirelik olan öğretmen adaylarının öğretim stratejilerine yönelik öz-yeterlik algılarından (\bar{X} =52.5) anlamlı biçimde daha yüksektir, $t(122) = -2.12$, $p < .05$. Etki büyüklükleri dikkate alındığında, öğretim stratejilerine yönelik öz-yeterlik algısı puanlarında gözlenen varyansın %4 oranında branşa bağlı olduğu düşünülebilir. Öğretmen adaylarının branşı, öğretim stratejilerine yönelik öz-yeterlik algısını düşük düzeyde etkilemektedir.

Benzer biçimde, branşları İngilizce-Felsefe-Tarih-Coğrafya-Türk Dili-İlahiyat olan öğretmen adaylarının öğretim öz-yeterlik algılarının tamamı (\bar{X} =167.6), branşları Fizik-Biyoloji-Kimya-Matematik-Hemşirelik olan öğretmen adaylarının öğretim öz-yeterlik algılarının tamamından (\bar{X} =158.2) anlamlı biçimde daha yüksektir, $t(122) = -2.07$, $p < .05$. Etki büyüklükleri dikkate alındığında, öğretmenlik öz-yeterlik algılarının tamamına ait puanlarında gözlenen varyansın %3 oranında branşa bağlı olduğu düşünülebilir. Öğretmen adaylarının branşı, öğretmenlik öz-yeterliklerinin tamamına yönelik algılarını düşük düzeyde etkilemektedir.

Ancak, branşları İngilizce-Felsefe-Tarih-Coğrafya-Türk Dili-İlahiyat olan öğretmen adaylarının sınıf yönetimine yönelik öz-yeterlik algıları (\bar{X} =56.3) ile branşları Fizik-Biyoloji-Kimya-Matematik-Hemşirelik olan öğretmen adaylarının sınıf yönetimine yönelik öz-yeterlik algıları (\bar{X} =54.4) arasında anlamlı fark bulunmamaktadır, $t(122) = -1.23$, $p > .05$.

Öğretmen adaylarının öğrenci katılımı öz-yeterlik algılarının branşlarına göre analizinde, Levene testi sonucunda grupların dağılımları arasında anlamlı fark bulunduğu belirlenmiştir, $F=4.99$, $p < .05$. Bu nedenle, öğretmen adaylarının öğrenci katılımı öz-yeterlik algılarının branşlarına göre Mann Whitney U-testi bulguları Tablo 6’da verilmiştir.

Berkant, G., H. (2017). Öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarının incelenmesi. *Journal of Educational Reflections*, 1(2), 1-17.

Tablo 6. Öğretmen adaylarının branşlarına göre öğrenci katılımına yönelik öz-yeterlik algısı bulguları

Öz-yeterlik boyutu	Branş	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Öğrenci katılımı	Fizik-Biyoloji-Kimya-Matematik-Hemşirelik	37	52.2	1931.5	1228.5	.03*
	İngilizce-Felsefe-Tarih-Coğrafya-Türk Dili-İlahiyat	87	66.8	5818.5		

* $p < .05$.

Tablo 6'ya göre, branşı İngilizce-Felsefe-Tarih-Coğrafya-Türk Dili-İlahiyat olan öğretmen adaylarının öğrenci katılımına yönelik öz-yeterlik algıları branşı Fizik-Biyoloji-Kimya-Matematik-Hemşirelik olan öğretmen adaylarının öğrenci katılımına yönelik öz-yeterlik algılarından anlamlı biçimde daha yüksektir, $U=1228.5$, $p < .05$.

Öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarının çalıştıkları kurum türüne analizinde, Levene testi sonucunda grupların dağılımları arasında anlamlı fark bulunduğu belirlenmiştir [öğrenci katılımı ($F=4.44$, $p < .05$); öğretim stratejileri ($F=5.39$, $p < .05$); sınıf yönetimi ($F=8.31$, $p < .05$), öğretmen öz-yeterliklerinin tamamı ($F=7.86$, $p < .05$)]. Bu nedenle, öğretmen adaylarının kurum türüne göre öğretmen öz-yeterlik algılarına yönelik yapılan Mann Whitney U-testi sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Öğretmen adaylarının çalıştıkları kurum türüne göre öğretmen öz-yeterlik algısı bulguları

Öz-yeterlik boyutu	Kurum türü	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Öğrenci katılımı	Özel kurum	63	49.4	3114.5	1098.5	.37
	Devlet kurumu	39	54.8	2138.5		
Öğretim stratejileri	Özel kurum	63	50.7	3198.0	1182.0	.74
	Devlet kurumu	39	52.6	2055		
Sınıf yönetimi	Özel kurum	63	53.6	3382.0	1091.0	.34
	Devlet kurumu	39	47.9	1871.0		
Öz-yeterliklerin tamamı	Özel kurum	63	51.5	3249.5	1223.5	.97
	Devlet kurumu	39	51.3	2003.5		

Tablo 7'ye göre, öğretmen adaylarının çalıştıkları kurum türüne göre öğrenci katılımına ($U=1098.5$), öğretim stratejilerine ($U=1182.0$), sınıf yönetimine ($U=1091.0$) ve öğretmen öz-yeterliklerinin tamamına ($U=1223.5$) yönelik öz-yeterlik algıları arasında anlamlı fark bulunmamaktadır ($p > .05$).

Öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarının deneyimlerine göre ANOVA bulguları Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8'de görüldüğü gibi, öğretmen adaylarının öğrenci katılımına [$F(2, 147)=1.26$], öğretim stratejilerine [$F(2, 147)= 1.54$], sınıf yönetimine [$F(2, 147)= .74$] ve öğretmen öz-yeterliklerinin tamamına [$F(2, 147)= .95$] yönelik öz-yeterlik algıları arasında yaşlarına göre anlamlı fark bulunmamaktadır ($p > .05$).

Tablo 8. Öğretmen adaylarının deneyimlerine göre öğretmen öz-yeterlik algısı bulguları

Öz-yeterlik Boyutu	Deneyim	N	\bar{X}	S	Varyansın Kaynağı	Kareler Top.	sd	Kareler Ort.	F	P
Öğrenci katılımı	Yok	54	54.7	7.20	Gruplararası	171.3	2	85.6	1.26	.28
	0-1 yıl	45	52.3	8.77	Grupiçi	9967.9	147	67.8		
	2 yıl ve üzeri	51	54.6	8.74	Toplam	10139.3	149			
Öğretim Stratejileri	Yok	54	56.2	8.08	Gruplararası	233.7	2	116.8	1.54	.21
	0-1 yıl	45	53.2	9.06	Grupiçi	11124.3	147	75.6		
	2 yıl ve üzeri	51	55.2	8.99	Toplam	11358.0	149			
Sınıf Yönetimi	Yok	54	55.0	7.44	Gruplararası	98.9	2	49.4	.74	.47
	0-1 yıl	45	54.9	8.44	Grupiçi	9795.3	147	66.6		
	2 yıl ve üzeri	51	56.7	8.62	Toplam	9894.2	149			
Öz-yeterliklerin Tamamı	Yok	54	166.0	21.6	Gruplararası	1063.6	2	531.8	.95	.38
	0-1 yıl	45	160.5	24.1	Grupiçi	81764.7	147	556.2		
	2 yıl ve üzeri	51	166.5	25.0	Toplam	82828.4	149			

Öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarının gelir düzeylerine göre t-testi bulguları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Öğretmen adaylarının gelir düzeyine göre öğretmen öz-yeterlik algısı bulguları

Öz-yeterlik boyutu	Gelir Düzeyi	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
Öğrenci katılımı	Düzenli değil	78	54.7	7.27	151	1.02	.30
	En az asgari ücret	75	53.3	9.05			
Öğretim stratejileri	Düzenli değil	78	55.9	8.06	151	1.22	.22
	En az asgari ücret	75	54.2	9.34			
Sınıf yönetimi	Düzenli değil	78	55.3	7.86	151	-.47	.63
	En az asgari ücret	75	56.0	8.36			
Öz-yeterliklerin tamamı	Düzenli değil	78	166.0	21.7	151	.64	.51
	En az asgari ücret	75	163.6	25.3			

Tablo 9'da görüldüğü gibi, öğretmen adaylarının öğrenci katılımına [$t(151)= 1.02$], öğretim stratejilerine [$t(151)= 1.22$], sınıf yönetimine [$t(151)= -.47$] ve öğretmen öz-yeterliklerinin tamamına [$t(151)= .64$] yönelik öz-yeterlik algıları arasında cinsiyetlerine göre anlamlı fark bulunmamaktadır ($p > .05$).

Öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarının öğretmenlik mesleği ile ilgili katıldıkları kurs ve seminer sayısına göre ANOVA bulguları Tablo 10'da verilmiştir.

Berkant, G., H. (2017). Öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarının incelenmesi. *Journal of Educational Reflections*, 1(2), 1-17.

Tablo 10. Öğretmen adaylarının katıldıkları kurs ve seminer sayısına göre öğretmen öz-yeterlik algısı bulguları

Öz-yeterlik Boyutu	Kurs/Seminer Sayısı	N	\bar{X}	S	Varyansın Kaynağı	Kareler Top.	Sd	Kareler Ort.	F	P
Öğrenci katılımı	Katılmadı	64	54.6	7.89	Gruplararası	181.8	2	158.0	1.35	.26
	1 seminer	45	54.7	7.60	Grupiçi	10017.4	149	75.3		
	2 ve üzeri	43	52.2	9.17	Toplam	10199.2	151			
Öğretim Stratejileri	Katılmadı	64	55.9	8.46	Gruplararası	316.0	2	158.0	2.09	.12
	1 seminer	45	56.0	7.81	Grupiçi	11225.7	149	75.3		
	2 ve üzeri	43	52.7	9.78	Toplam	11541.7	151			
Sınıf Yönetimi	Katılmadı	64	56.1	7.74	Gruplararası	62.6	2	31.3	.47	.62
	1 seminer	45	55.9	8.32	Grupiçi	9899.0	149	66.4		
	2 ve üzeri	43	54.6	8.55	Toplam	9961.6	151			
Öz-yeterliklerin Tamamı	Katılmadı	64	166.8	22.9	Gruplararası	1526.0	2	763.0	1.38	.25
	1 seminer	45	166.7	22.2	Grupiçi	82192.1	149	551.6		
	2 yıl ve üzeri	43	159.7	25.4	Toplam	83718.2	151			

Tablo 10'da görüldüğü gibi, öğretmen adaylarının öğrenci katılımına [F(2, 149)=1.35], öğretim stratejilerine [F(2, 149)= 2.09], sınıf yönetimine [F(2, 149)= .47] ve öğretmen öz-yeterliklerinin tamamına [F(2, 149)= 1.38] yönelik öz-yeterlik algıları arasında öğretmenlik mesleğine yönelik kurs ve seminerlere katılma sayısına göre anlamlı fark bulunmamaktadır ($p > .05$).

Öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarının öğretmenlik mesleği ile ilgili yayınları okuma sıklıklarına göre ANOVA bulguları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. Öğretmen adaylarının yayın okuma sıklığına göre öğretmen öz-yeterlik algısı bulguları

Öz-yeterlik Boyutu	Yayın Okuma Sıklığı	N	\bar{X}	S	Varyansın Kaynağı	Kareler Top.	Sd	Kareler Ort.	F	P
Öğrenci katılımı	Düzenli değil	56	53.4	8.36	Gruplararası	35.5	2	17.7	.26	.77
	Ayda 1	52	54.6	7.19	Grupiçi	10188.1	150	67.9		
	Ayda 2 ve üstü	45	54.1	9.16	Toplam	10223.7	152			
Öğretim stratejileri	Düzenli değil	56	55.5	8.41	Gruplararası	49.7	2	24.8	.32	.72
	Ayda 1	52	55.4	7.85	Grupiçi	11526.6	150	76.8		
	Ayda 2 ve üstü	45	54.2	10.0	Toplam	11576.4	152			
Sınıf yönetimi	Düzenli değil	56	54.9	7.97	Gruplararası	56.8	2	28.4	.43	.65
	Ayda 1	52	55.7	7.83	Grupiçi	9906.5	150	66.0		
	Ayda 2 ve üstü	45	65.4	8.63	Toplam	9963.4	152			
Öz-yeterliklerin tamamı	Düzenli değil	56	163.9		Gruplararası	95.8	2	47.9	.08	.91
	Ayda 1	52	165.8		Grupiçi	83770.3	150	558.4		
	Ayda 2 ve üstü	45	164.8		Toplam	83866.1	152			

Tablo 11'de görüldüğü gibi, öğretmen adaylarının öğrenci katılımına [F(2, 150)= .26], öğretim stratejilerine [F(2, 150)= .32], sınıf yönetimine [F(2, 150)= .43] ve öğretmen öz-yeterliklerinin tamamına [F(2, 150)= .08] yönelik öz-yeterlik algıları arasında öğretmenlik mesleği ile ilgili yayınları okuma sıklığına göre anlamlı fark bulunmamaktadır ($p > .05$).

Öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarının girdikleri KPSS sayısına göre ANOVA bulguları Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12. Öğretmen adaylarının KPSS'ye girme sayısına göre öğretmen öz-yeterlik algısı bulguları

Öz-yeterlik Boyutu	KPSS'ye Girme Sayısı	N	\bar{X}	S	Varyansın Kaynağı	Kareler Top.	Sd	Kareler Ort.	F	P
Öğrenci katılımı	Hiç girmedi	52	52.8	7.64	Gruplararası	113.8	2	56.9	.84	.43
	1 defa	62	54.7	7.62	Grupiçi	10109.8	150	67.3		
	2 defa ve üzeri	39	54.6	9.70	Toplam	10223.7	152			
Öğretim Stratejileri	Hiç girmedi	52	54.3	8.54	Gruplararası	50.1	2	25.0	.32	.72
	1 defa	62	55.6	7.91	Grupiçi	11526.2	150	76.8		
	2 defa ve üzeri	39	55.2	10.2	Toplam	11576.4	152			
Sınıf Yönetimi	Hiç girmedi	52	54.7	8.05	Gruplararası	185.0	2	92.5	1.42	.24
	1 defa	62	55.3	7.88	Grupiçi	9778.3	150	65.1		
	2 defa ve üzeri	39	57.5	8.39	Toplam	9963.4	152			
Öz-yeterliklerin Tamamı	Hiç girmedi	52	161.9	22.4	Gruplararası	744.6	2	372.3	.67	.52
	1 defa	62	165.7	21.9	Grupiçi	83121.5	150	554.1		
	2 defa ve üzeri	39	167.4	27.0	Toplam	83866.1	152			

Tablo 12'de görüldüğü gibi, öğretmen adaylarının öğrenci katılımına [$F(2, 150) = .84$], öğretim stratejilerine [$F(2, 150) = .32$], sınıf yönetimine [$F(2, 150) = 1.42$] ve öğretmen öz-yeterliklerinin tamamına [$F(2, 150) = .67$] yönelik öz-yeterlik algıları arasında KPSS'ye girme sayısına göre anlamlı fark bulunmamaktadır ($p > .05$).

SONUÇ VE TARTIŞMA

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre ulaşılan sonuçlar aşağıdaki gibidir:

- Öğretmen adaylarının cinsiyetleri, medeni durumları, yaşları, özel ya da devlet kurumunda çalışmaları, mesleki deneyimleri, aylık gelir düzeyleri, öğretmenlikle ilgili seminer alma durumları, branşlarıyla ilgili yayın okuma sıklıkları ve KPSS'ye girme sayıları öğretmen öz-yeterlik algılarını etkilememektedir.
- Sosyal bilimler disiplinde eğitim almış olan öğretmen adaylarının (İngilizce, felsefe, tarih, coğrafya, Türk dili, ilahiyat) öğrenci katılımı, öğretim stratejileri ve öz-yeterliklerin toplamında öğretmen öz-yeterlik algıları fen bilimleri disiplinde eğitim almış olan adaylardan (fizik, biyoloji, kimya, matematik, hemşirelik) daha yüksektir. Ancak öğretmen adaylarının branşı, sınıf yönetimine yönelik öz-yeterlik algılarını etkilememektedir.

Araştırmada sosyal bilimler alanına sahip öğretmen adaylarının fen bilimleri alanındakilere kıyasla öğretmen öz-yeterlik algılarına ait alt boyutların çoğunun yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğretmenliğin sosyal bilimler içinde yer alan eğitim bilimleri disiplinine ait bir meslek olması, sosyal bilimler alanındaki branşlara sahip adayların öğretmen öz-yeterlik algılarının daha yüksek olmasının dayanak noktası olabilir. Üstüner ve diğerleri (2009) öğretmenlerin, Saracaloğlu ve diğerleri (2013) ise öğretmen adaylarının branşlarının öğretmen öz-yeterlik algılarını etkilemediğini belirlemişlerdir. Ocak ve diğerleri (2017), öğretmenlerin branşları ve öğretme-öğrenme anlayışlarının beraberce öğretmen öz-yeterlikleri üzerinde etkili olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Ancak Ölmez ve Özbaş (2017), fen öğretmenlerinin mezun oldukları fakültenin öğretmen öz-yeterlikleri ile ilişkili olduğunu belirlemişlerdir. Altunçekiç ve diğerleri (2005) fen bilgisi öğretmen adaylarının fen öğretimi öz-yeterlik inançları

Berkant, G., H. (2017). Öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarının incelenmesi. *Journal of Educational Reflections*, 1(2), 1-17.

matematik ve sınıf öğretmenlerinin öz-yeterlik inançlarından daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Ekici (2006) ise kültür dersleri öğretmenlerinin öz-yeterlik algılarının diğer branşlara kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Gençtürk ve Memiş (2010) ise eğitim fakültesi mezunları ile diğer fakültelerden mezun olan öğretmenlerin öğretmen öz-yeterlik algıları arasında anlamlı fark olmadığını, bunun yanında sınıf öğretmenlerinin öğretmen öz-yeterlik algılarının branş öğretmenlerinin öz-yeterlik inançlarından daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Telef (2011) sınıf öğretmenlerinin öğretmen öz-yeterlik algılarının branş öğretmenlerinden daha yüksek olduğunu ileri sürmüştür. Klassen ve Chiu (2010) ise, okul öncesi ve ilkökul öğretmenlerinin öğretmen öz-yeterlik algılarının üst kademe okullarda çalışan öğretmenlere kıyasla daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir.

Çalışmada branş değişkeninin sadece sınıf yönetimine yönelik öz-yeterlik algısı üzerinde etkili olmadığı belirlenmiştir. Sosyal bilimler alanındaki öğretmen adaylarının diğer boyutlarda öz-yeterlik algıları fen bilimleri alanındakilerden yüksek iken, iki alana ait adaylar arasında sınıf yönetimi öz-yeterliği bakımından algı farklılıkları bulunmamaktadır. Çalışmada elde edilen bu sonucun, Ekici'nin (2008) sınıf yönetimi dersinin öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik inancını artırmada etkili olduğunu belirlediği çalışması bağlamında, adayların sınıf yönetimine yönelik aldıkları eğitimden kaynaklanmış olabileceği düşünülebilir.

Mesleklere yönelik cinsiyet rolleri algıları düşünüldüğünde, öğretmenlik mesleğinin daha çok kadınlara uygun düştüğü yönünde toplumsal bir eğilimin olduğu görülebilir. Bu eğilimin de beraberinde kadın öğretmen adaylarının mesleki öz-yeterlik algılarını olumlu yönde etkilemesi beklenebilir. Ancak çalışmada bu beklentinin aksi yönünde bir sonuç elde edilmiş ve cinsiyetin öğretmen öz-yeterlik algısı üzerinde etkili olmadığı belirlenmiştir. Benzer biçimde Çoban ve Sanalan (2002) sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyetinin fen öğretimi öz-yeterlik inançları üzerinde etkili olmadığını belirlemişlerdir. Yaman ve diğerleri (2004) ile Altunçekiç ve diğerleri (2005) öğretmen adaylarının cinsiyetinin fen öğretimi öz-yeterlik algılarını etkilemediği sonucuna ulaşmışlardır. Berkant ve Ekici (2007) de sınıf öğretmeni adaylarının fen öğretimi öz-yeterlik inançlarının cinsiyet değişkeninden etkilenmediğini belirlemişlerdir. Üstüner ve diğerlerine (2009) göre cinsiyet ortaöğretim öğretmenlerinin öz-yeterlik algılarını etkilememektedir. Telef (2011), öğretmenlerin cinsiyetinin öz-yeterlik algılarını etkilemediğini belirtmektedir. Ölmez ve Özbaş (2017), fen öğretmenlerinin cinsiyetlerinin öğretmen öz-yeterlikleri ile ilişkili olmadığını belirlemişlerdir. Ekici (2008), bilgisayar öğretmen adaylarının cinsiyetinin adaylarının öz-yeterlik algılarını etkilemediğini belirlemiştir. Gençtürk ve Memiş (2010) ilköğretim öğretmenlerinin öz-yeterlik inançlarının cinsiyete göre değişmediği sonucuna ulaşmışlardır. Baykara'nın (2011) çalışmasında da İngilizce öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algıları üzerinde cinsiyetin etkili olmadığı görülmektedir. Gömleksiz ve Serhatlıoğlu (2013), okul öncesi öğretmenlerinin cinsiyetinin öğretmen öz-yeterlik algıları üzerinde etkili bir değişken olmadığını belirlemişlerdir. Bakaç ve Özen (2017) de pedagojik formasyon öğrencilerinin öğretmen öz-yeterlik algılarının cinsiyet değişkeninden etkilenmediğini belirlemişlerdir. Ocak ve diğerleri (2017), öğretmenlerin cinsiyetlerinin ve öğretme-öğrenme anlayışlarının beraberce öğretmen öz-yeterliği üzerinde etkili olmadığını belirlemişlerdir.

Berkant, G., H. (2017). Öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarının incelenmesi. *Journal of Educational Reflections*, 1(2), 1-17.

Özerkan (2007), sınıf öğretmenlerinin cinsiyetleri ile öz-yeterlik algıları arasında anlamlı ilişki olmadığını belirlemiştir. Bu sonuçların aksine Ünlü ve diğerleri (2017), cinsiyetin öğretmen öz-yeterlik algısını etkilediğini belirtmişlerdir. Ekici (2006), meslek lisesinde çalışan kadın öğretmenlerin öğretmen öz-yeterlik inançlarının erkek öğretmenlerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer biçimde Çapri ve Çelikkaleli (2008), kız öğretmen adaylarının mesleki yeterlik inançlarının erkek adaylardan daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Aksine Klassen ve Chiu (2010) ise kadın öğretmenlerin sınıf yönetimi öz-yeterlik algılarının erkek öğretmenlerden daha düşük olduğunu belirlemişlerdir. Benzer biçimde Saracaloğlu ve diğerleri (2013) erkek öğretmen adaylarının sınıf yönetimi öz-yeterlik algılarının kız öğretmen adaylarından yüksek olduğu sonucuna varmışlardır.

Her meslekte olduğu gibi, öğretmenlikte de kıdemin ya da kazanılan deneyimin o meslekteki başarıyı, özgüveni ve öz-yeterlik algısını artırması beklenir. Ancak çalışmada bu durumun aksine mesleki deneyimin öğretmen öz-yeterlik algıları üzerinde etkili olmadığı belirlenmiştir. Benzer biçimde Ekici (2006), öğretmenlerin mesleki kıdeminin öğretmen öz-yeterlik inançlarını etkilemediği sonucuna ulaşmıştır. Özerkan da (2007) sınıf öğretmenlerinin kıdeminin öğretmen öz-yeterlik algılarını etkilemediğini belirlemiştir. Üstüner ve diğerleri (2009), ortaöğretim öğretmenlerinin kıdeminin öz-yeterlik algıları üzerinde anlamlı etkisi olmadığını ileri sürmüşlerdir. Benzer biçimde Gömleksiz ve Serhatlıoğlu (2013) öğretmenlerin öğretmen öz-yeterlik inançları ile kıdemleri arasında bir ilişki olmadığını belirlemişlerdir. Ocak ve diğerleri (2017), öğretmenlerin kıdemleri ve öğretme-öğrenme anlayışlarının beraberce öğretmen öz-yeterlikleri üzerinde etkili olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Ölmez ve Özbaş (2017), fen öğretmenlerinin öğretmen öz-yeterlik algılarının kıdemlerinden etkilenmediğini belirlemişlerdir. Bu sonuçların aksine Telef (2011), 11-15 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin sınıf yönetimi öz-yeterlik algılarının 1-5 yıl arası kıdeme sahip olanlardan daha yüksek olduğunu belirtmektedir. Gençtürk ve Memiş (2010) ise öğretmenlerin kıdemi arttıkça öğretmen öz-yeterlik inançlarının da arttığını belirlemişlerdir. Klassen ve Chiu (2010) ise, öğretmenlerin öz-yeterlik algılarının düşük kıdemlilerden orta düzey kıdemlilere doğru artış gösterdiği, ancak orta düzey kıdemden sonra düşüşe geçtiği sonucuna ulaşmışlardır.

Klassen ve Chiu (2010) öğretmenlerin sınıf içi stresleri arttıkça öğretmenlik öz-yeterlik algılarının düştüğünü, öz-yeterlik algıları yükseldikçe de iş doyumunun arttığını belirlemişlerdir. Telef (2011) öğretmenlerin iş doyumunu ile öğretmen öz-yeterliği arasında, Bakaç ve Özen (2017) ise öğretmenliğe yönelik tutum ile öğretmen öz-yeterlik algıları arasında pozitif bir ilişki olduğunu belirtmektedirler. Çalışan bireylerin özellikle belli bir yaştan sonra mesleki tükenmişlik yaşamaları, mesleğe yönelik olumsuz tutum kazanmaları ya da başedilemeyen iş stresi hissetmeye başlayabilecekleri, bunun da öz-yeterlik algılarını düşürmesi beklenebilir. Ancak çalışmada yaş ile öğretmen öz-yeterlik algısı arasında bir ilişki belirlenmemiştir.

Bireylerin özel ya da devlet kurumunda mesleğe başlayıp düzenli bir gelire sahip olarak kendilerini güvende hissetmeye başladıkça, o mesleği başarıyla yürütebilmek için gerekli olan öz-yeterlik algısına da sahip olmaya başlayabilirler. Çalışmada özel ya da devlet kurumunda çalışmanın ve aylık gelir

Berkant, G., H. (2017). Öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarının incelenmesi. *Journal of Educational Reflections*, 1(2), 1-17.

düzeyinin bu algı üzerinde etkili olmadığı belirlenmiştir. Bu durumun aksine Bakaç ve Özen (2017) çalışan öğretmen adaylarının öğretim stratejileri ve sınıf yönetimi öz-yeterlik algılarının çalışmayan öğretmen adaylarından daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir.

Öğretmen adaylarının atanabilmesi için gerekli olan KPSS'ye girmeleri ve atanamamaları, hatta KPSS'yi kazanıp mesleğe atanana kadar medeni durumlarını evliliğe dönüştürme güçlükleri yaşamaları, bir süre sonra öğretmen olabilmek için gerekli olan becerilere sahip olmadıkları düşüncesini doğurabilir. Ancak çalışmada adayların KPSS'ye girme sayılarının ve medeni durumlarının öğretmen öz-yeterlik algılarını etkilemediği belirlenmiştir. Benzer biçimde Ünlü ve diğerleri de (2017) öğretmen adaylarının mesleğe atanma beklentilerinin öğretmen öz-yeterlik algılarını etkilemediği sonucuna ulaşmışlardır.

Akar ve Üstüner (2017) öğretmen adaylarının kendilerine ve başkalarına ait duyguları anlayabilme ve yönetebilme becerisine sahip oldukça öz-yeterlik algılarının arttığını, bu artışın da toplumsal sorunları çözüme girişimcilik özelliğini yükselttiğini belirlemişlerdir. Öğretmenlerin gerek hizmet öncesi gerekse hizmetiçi eğitimlerinde aldıkları seminerlerin ve branşlarıyla ilgili okudukları yayınların, kendileri ve başkalarına ait duygularla ilgili donanımlarının artmasını sağlayabileceği düşünülebilir. Ancak bu çalışmada, adayların öğretmenlikle ilgili seminer alma ve branşlarıyla ilgili yayın okumalarının öğretmen öz-yeterlik algılarını etkilemediği belirlenmiştir.

Elde edilen sonuçlar ışığında, uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik aşağıdaki öneriler ileri sürülebilir:

- Çalışmada mesleki deneyim, öğretmenlikle ilgili seminer alma durumları gibi öğretmen adaylarına tecrübe ve bilgi kazandırabilecek ortamların adayların öz-yeterlik algıları üzerinde etkili olmadığı belirlendiğinden, bu tip ortamların öğretmen öz-yeterliklerini artıracak biçimde düzenlenmesi önerilebilir.
- Çalışmada fen bilimleri alanındaki öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarının sosyal bilimler alanındaki adaylardan düşük çıktığından dolayı, fen bilimleri öğretmenlerinin eğitiminde özel öğretim yöntemleri, öğretmenlik uygulaması gibi dersler kapsamında öğretmen öz-yeterliğini artırıcı uygulamalı etkinlikler düzenlenebilir.
- Çalışmada, öğretmen adaylarının öz-yeterlik algıları nicel bir araştırma ile incelenmiştir. Başka bir çalışmada, adayların kendilerini öğretmenlik açısından ne derece yeterli gördükleri görüşmeler yoluyla nitel olarak belirlenebilir.
- Çalışmada öğretmen adaylarının öz-yeterlik algıları ilişkisel tarama modeli ile belirlenmiştir. Başka bir çalışmada, öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarını etkileyebilecek eğitim-öğretim etkinlikler deneysel olarak sınanabilir.

KAYNAKÇA

- Akar, H. ve Üstüner, M. (2017). Öğretmen adaylarının duygusal zekâ ve sosyal girişimcilik özellikleri arasındaki ilişkide öz yeterlik algılarının aracılık rolü. *Journal of Education and Future*, 12, 95-115.
- Akgün, F. (2013). Öğretmen adaylarının web pedagojik içerik bilgileri ve öğretmen öz-yeterlik algıları ile ilişkisi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 48-58.
- Akyüz, Y. (2012). *Türkiye’de öğretmenlerin toplumsal değişimdeki etkileri (1839-1950)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Altunçekiç, A., Yaman, S. ve Koray, Ö. (2005). Öğretmen adaylarının öz-yeterlik inanç düzeyleri ve problem çözme becerileri üzerine bir araştırma (Kastamonu ili örneği). *Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 93-102.
- Bakaç, E. ve Özen, R. (2017). Pedagojik formasyon öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik öz-yeterlik inançları ile tutumları arasındaki ilişki. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(4), 1389-1404.
- Baleghizadeh, S. ve Shakouri, M. (2017). Investigating the relationship between teaching styles and teacher self-efficacy among some Iranian ESP university instructors. *Innovations in Education and Teaching International*, 54(4), 394-402.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215.
- Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *American Psychologist*, 37(2), 122-147.
- Bandura, A. (1993). Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning. *Educational Psychologist*, 28(2), 117-148.
- Baykara, K. (2011). Öğretmen adaylarının bilişötesi öğrenme stratejileri ile öğretmen yeterlik algıları üzerine bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 80-92.
- Berkant, H. G. ve Ekici, G. (2007). Sınıf öğretmeni adaylarının fen öğretiminde öğretmen öz-yeterlik inanç düzeyleri ile zeka türleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 113-132.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimlerde veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö. ve Köklü, N. (2010). *Sosyal bilimler için istatistik*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çapa, Y., Çakıroğlu, J. ve Sarıkaya, H. (2005). The development and validation of a Turkish version of teachers’ sense of efficacy scale. *Eğitim ve Bilim*, 30(137), 74-81.
- Çapri, B. ve Çelikkaleli, Ö. (2008). Öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum ve mesleki yeterlik inançlarının cinsiyet, program ve fakültelerine göre incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15), 33-53.
- Çoban, T. A ve Sanalan, V. A. (2002). Fen bilgisi dersinde özgün deney tasarım sürecinin öğretmen adayının özyeterlilik algısına etkisi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 1-10.
- Ekici, G. (2006). Meslek lisesi öğretmenlerinin öğretmen öz-yeterlik inançları üzerine bir araştırma. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, 24, 87-96.

- Berkant, G., H. (2017). Öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarının incelenmesi. *Journal of Educational Reflections*, 1(2), 1-17.
- Ekici, G. (2008). Sınıf yönetimi dersinin öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algı düzeyine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 98-110.
- Gençtürk, A. ve Memiş, A. (2010). İlköğretim okulu öğretmenlerinin öz-yeterlik algıları ve iş doyumlarının demografik faktörler açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 9(3), 1037-1054.
- Gömleksiz, M. N. ve Serhatlıoğlu, B. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin öz-yeterlik inançlarına ilişkin görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 8(7), 201-221.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Klassen, R. M. ve Chiu, M. M. (2010). Effects on teachers' self-efficacy and job satisfaction: Teacher gender, years of experience, and job stress. *Journal of Educational Psychology*, 102(3), 741-756.
- Ocak, G., Ocak, İ. ve Kutlu Kalender, M. D. (2017). Öğretmen öz-yeterlik algıları ile öğretme-öğrenme anlayışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(5), 1851-1864.
- Ölmez, C. ve Özbaş, S. (2017). Teacher self-efficacy according to Turkish Cypriot science teachers. *African Education Review*, In press. <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/18146627.2016.1224564> adresinden 06.12.2017 tarihinde erişilmiştir.
- Özerkan, E. (2007). *Öğretmenlerin öz-yeterlik algıları ile öğrencilerin sosyal bilgiler benlik kavramları arasındaki ilişki*. Yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Rosado, M. (2015). *Evaluating the relationship between psychological flexibility, teacher self-efficacy, teacher-student interactions, and burnout syndrome*. Master thesis, Southern Illinois University Carbondale, Department of Rehabilitation Services.
- Saracaloğlu, A. S., Yenice, N. ve Özden, B. (2013). Fen bilgisi, sosyal bilgiler ve sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen öz-yeterlik algılarının ve akademik kontrol odaklarının incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 227-250.
- Skaalvik, E. M. ve Skaalvik, S. (2017). Teacher stress and teacher self-efficacy: Relations and consequences. In: McIntyre T., McIntyre S., Francis D. (eds), *Educator Stress. Aligning Perspectives on Health, Safety and Well-Being*. Cham: Springer.
- Smith, E. E. ve Kosslyn, S. M. (2014). *Bilişsel psikoloji* (çev. ed. M. Şahin). Ankara: Nobel.
- Telef, B. B. (2011). Öğretmenlerin öz-yeterlikleri, iş doyumları, yaşam doyumları ve tükenmişliklerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(1), 91-108.
- Tschannen-Moran, M. ve Woolfolk Hoy, A. (2001). Teacher efficacy: Capturing an elusive construct. *Teaching and Teacher Education*, 17, 783-805.
- Ünlü, İ., Kaşkaya, A. ve Kızılkaya, M. F. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz-yeterlik inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 651-667.
- Üstüner, M., Demirtaş, H., Cömert, M. ve Özer, N. (2009). Ortaöğretim öğretmenlerinin öz-yeterlik algıları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(17), 1-16.
- Yaman, S., Koray, Ö. C. ve Altunçekiç, A. (2004). Fen bilgisi öğretmen adaylarının öz-yeterlik inanç düzeylerinin incelenmesi üzerine bir araştırma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 355-364.
- Yazgan İnanç, B. ve Yerlikaya, E. E. (2014). *Kişilik kuramları*. Ankara: Pegem Akademi.